

GENERALNY DYREKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

Andrzej Szweda-Lewandowski

Warszawa, 17-03-2021 r.

DOOŚ-TSOOŚ.411.10.2021.BW/KSZ

Pan
Marek Gróbarczyk
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Infrastruktury

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na wniosek z dnia 23 lutego 2021 r., znak: GM-DGWIZS-5.611.2.2021, o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektowanego dokumentu tj. *Krajowego Programu Żeglugowego do roku 2030*, dalej: KPŻ 2030, na podstawie art. 53 ust. 1 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2021 r. poz. 247; dalej: ustawa ooś), przedstawiam następujące stanowisko.

KPŻ 2030 jest dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym dla realizacji celów określonych w *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* oraz *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.* Zakres interwencji odnosi się do polskich odcinków międzynarodowych dróg wodnych wymienionych w Porozumieniu AGN¹ tj. E30 – Odrzańska Droga Wodna (odcinek od Gliwic do Portów Morskich Szczecin i Świnoujście), E40 – Droga Wodna Rzeki Wisły (odcinek Gdańsk-Bydgoszcz), E70 – połączenie Odra-Wisła oraz połączenie Wisła-Zalew Wiślany. Głównym celem KPŻ2030 jest przywrócenie warunków dla niezawodnego transportu wodnego na śródlądowych drogach wodnych w Polsce. KPŻ 2030 zakłada realizację 12 projektów inwestycyjnych na drogach wodnych (str. 57), polegających na odbudowie zabudowy regulacyjnej i modernizacji obiektów hydrotechnicznych likwidujących wąskie gardła istotne dla prowadzenia transportu, a także dalszy rozwój systemu RIS (River Information Services – System Usług Informacji Rzecznej). KPŻ 2030 został opracowany na potrzeby

¹ Europejskie porozumienie w sprawie głównych śródlądowych dróg wodnych o znaczeniu międzynarodowym (AGN), sporządzone w Genewie dnia 19 stycznia 1996 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1137)

współfinansowania rozwoju transportu wodnego śródlądowego ze środków UE w perspektywie 2021-2027. Stan śródlądowych dróg wodnych w Polsce po realizacji KPŻ 2030 obrazuje mapa na str. 43 dokumentu, a w sposób ilościowy stan ten przedstawiają wskaźniki produktu i rezultatu (str. 53).

Ze względu na fakt, że obecnie w Polsce nie ma dokumentów strategicznych dotyczących bezpośrednio rozwoju śródlądowych dróg wodnych, dla których została przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko, prosimy o przeprowadzenie analiz wpływu realizacji postanowień projektu KPŻ 2030 na środowisko przyrodnicze z wyjątkową starannością i wnikliwością.

Przygotowana w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej: sooś) prognoza oddziaływania na środowisko (dalej: prognoza) dla KPŻ 2030 powinna w pełnym zakresie odpowiadać wymaganiom wynikającym z art. 51 ust. 2 ustawy ooś, według kolejności ustalonej w tym przepisie oraz przy zachowaniu warunków, o których mowa w art. 52 ust. 1 i 2 ww. ustawy. **Prognoza powinna odnosić się do pełnej wersji projektowanego dokumentu i obejmować wszystkie planowane działania mogące oddziaływać na środowisko, niezależnie od ich statusu formalnego np. prawdopodobieństwa uzyskania przez nie dofinansowania lub prawdopodobieństwa ich realizacji.** W myśl art. 52 ust. 1 ustawy ooś analiza zawarta w prognozie powinna zostać dostosowana stopniem szczegółowości do stopnia szczegółowości zapisów projektowanego dokumentu. Jednak, ze względu na wspomniany wyżej pionierski charakter dokumentu oraz związany z jego realizacją stopień oraz charakter ingerencji w środowisko, tam gdzie to możliwe, wskazane jest dokonanie bardziej szczegółowych analiz środowiskowych lub zidentyfikowanie przyczyn, dla których przedstawienie takich informacji na obecnym etapie nie jest możliwe. Ze względu na wrażliwość elementów środowiska, które mogą być dotknięte skutkami realizacji postanowień KPŻ 2030, jest niezwykle istotne, aby jak najwcześniej zidentyfikować takie oddziaływania i zaprojektować odpowiednie modyfikacje planowanych zadań lub środki zaradcze. Prognoza powinna nie tylko umożliwić identyfikację na jak najwcześniejszym etapie potencjalnych kolizji z obszarami przyrodniczymi, ale także z walorami kulturowymi oraz ewentualnych konfliktów społecznych. Zidentyfikowanie pewnych problemów szczegółowych już na etapie sooś umożliwi wczesne, łatwiejsze i mniej kosztowne, w sensie finansowym i środowiskowym, znalezienie właściwych rozwiązań, co w konsekwencji może znacząco ułatwić analizy na etapie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć.

Zgodnie z art. 52 ust. 2 ustawy ooś, w prognozie zasadne jest odniesienie się do innych dokumentów o charakterze strategicznym z zakresu transportu i gospodarki wodnej oraz uwzględnienie informacji zawartych w sporządzonych dla nich prognozach. Ma to szczególne znaczenie w przypadku analiz dotyczących potencjalnych interakcji oraz kumulacji oddziaływań projektów wymienionych w KPŻ 2030 z działaniami i przedsięwzięciami istniejącymi, realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, ujętymi w innych dokumentach. Należy zatem zwrócić szczególną uwagę na kompleksowość analiz, które powinny obejmować wszystkie istotne uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne oraz zachodzące pomiędzy nimi relacje. Ponadto, jeżeli dla uwzględnionych w KPŻ 2030 projektów zostały opracowane raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko lub wydane zostały decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, to w prognozie należy również uwzględnić informacje wynikające z tych dokumentów. Zwracamy także uwagę na konieczność zastosowania się do wytycznych Komisji Europejskiej w zakresie uwzględniania problematyki

zmian klimatu i różnorodności biologicznej w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

W prognozie należy dokonać opisu istniejącego stanu środowiska w sposób umożliwiający określenie rodzajów i skali przewidywanych oddziaływań oraz określenie zmian spowodowanych realizacją bądź brakiem realizacji KPŻ 2030, które mogą zaistnieć w przyszłości. Opis stanu środowiska nie musi odnosić się do całego obszaru kraju, szczególnie, że w projekcie KPŻ 2030 został przedstawiony konkretny, sprecyzowany lokalizacyjnie zakres działań. Istotne jest, natomiast, żeby obszar objęty opisem zawierał wszystkie tereny, które mogą być dotknięte jakimikolwiek oddziaływaniami na środowisko, związanymi z realizacją KPŻ 2030, niezależnie od ich charakteru i natężenia. Przy wyznaczaniu tego obszaru należy się kierować zasadą ostrożności.

Prognoza powinna określać także wpływ realizacji KPŻ 2030 na stan i funkcjonowanie obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody* (Dz. U. z 2020 r. poz. 55, ze zm.; dalej: ustawa o ochronie przyrody), a w szczególności na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność i spójność tych obszarów, a także wpływ na zachowanie możliwości migracyjnych zwierząt. Wskazane jest utworzenie zestawienia wszystkich form ochrony przyrody wymienionych w art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, z którymi kolidują planowane przedsięwzięcia. Przy analizach dotyczących wpływu na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, koniecznym jest wskazanie nie tylko samego charakteru oddziaływań, ale również określenie czy są one znaczące. W szczególności wnikliwy sposób należy zbadać kwestię wpływu realizacji postanowień KPŻ 2030 na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, będące przedmiotami ochrony w obszarach Natura 2000. Należy podkreślić, że analizy w powyższym zakresie powinny uwzględniać wszystkie obszary Natura 2000, na które może oddziaływać dana inwestycja, niezależnie od tego, czy przedsięwzięcie realizowane jest w granicach danego obszaru, czy poza nim. Uwzględnienia wymaga także wpływ przedsięwzięć na powiązania między obszarami Natura 2000. W przypadku identyfikacji znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000 w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 17 ustawy o ochronie przyrody lub braku możliwości wykluczenia tego oddziaływania, należy podkreślić, że zgodnie z art. 55 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, projekt dokumentu nie może zostać przyjęty, jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że jego realizacja może znacząco negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000, a nie zostaną spełnione łącznie wszystkie przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy o ochronie przyrody. Zgodnie ze wspomnianym przepisem można zezwolić na realizację dokumentu mogącego znacząco negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000, jeśli przemawiają za tym niezbędne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym. Powyższa przesłanka może zostać uznana tylko w przypadku braku rozwiązań alternatywnych oraz przy zapewnieniu wykonania kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zagwarantowania spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000. W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, nadrzędny interes publiczny odnosi się wyłącznie do: ochrony zdrowia i życia ludzi, zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego i uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego. W sytuacji, gdy przyjęcie dokumentu, który może znacząco negatywnie oddziaływać na siedliska i gatunki priorytetowe, wynika z innych koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, przed przyjęciem dokumentu, wymagane jest uzyskanie opinii Komisji Europejskiej. Mając na uwadze

przytoczone przepisy, w przypadku stwierdzenia znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000, należy w prognozie wyraźnie wykazać i uzasadnić istnienie wymienionych przesłanek. Należy przy tym podkreślić, że niewłaściwe jest przeniesienie analizy wpływu planowanych działań na obszary Natura 2000 na etap wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W prognozie powinno także znaleźć się odniesienie do kwestii rozprzestrzeniania się gatunków obcych, w szczególności gatunków inwazyjnych, w przypadku których często tempo kolonizacji nowych obszarów jest zależne od stopnia przekształcenia naturalnych siedlisk.

Zgodnie z treścią art. 51 ust. 2 pkt 3 ustawy o oś, prognoza powinna także w sposób uzasadniony, racjonalny i dostosowany do skali projektu dokumentu przedstawić rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów. W odniesieniu do innych walorów przyrodniczych zastosowanie znajduje art. 75 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 ze zm.). Natomiast, propozycje w zakresie metod monitoringu skutków realizacji zadań wynikających z realizacji KPŻ 2030 powinny być opracowane tak, aby pozwoliły na ocenę adekwatności zaplanowanych działań do wyznaczonych celów oraz na zbadanie rzeczywistych skutków środowiskowych realizacji postanowień tego dokumentu, m.in. na określenie, czy właściwie oceniono skalę i zasięg oddziaływania na środowisko poszczególnych działań, w tym na przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz na ocenę skuteczności zaproponowanych działań minimalizujących.

Zalecenia szczegółowe do prognozy:

- należy określić i przeanalizować wpływ realizacji postanowień KPŻ 2030 na jednolite części wód powierzchniowych i podziemnych oraz na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (Dz. U. z 2020 r. poz. 310 ze zm.);
- należy określić i przeanalizować wpływ realizacji postanowień KPŻ 2030 na gatunki, siedliska i ekosystemy zależne od wód, w tym zależne od okresowych wylewów;
- należy przeanalizować wpływ zamarzania cieków na zapewnienie ciągłości żeglugi;
- należy przeanalizować wpływ realizacji postanowień KPŻ 2030 na zwiększenie ryzyka wystąpienia powodzi;
- należy przeanalizować wpływ realizacji postanowień KPŻ 2030 na możliwość odwodnienia obszarów przyległych poprzez obniżanie się zwierciadła wód podziemnych, zwiększając tym ryzyko wystąpienia suszy;
- należy dokładnie określić i przeanalizować położenie korytarzy ekologicznych, w tym tras migracji gatunków priorytetowych, przy czym należy w szczególności zbadać wpływ realizacji postanowień KPŻ 2030 na trasy migracji ichtiofauny, w tym gatunków priorytetowych, zwracając uwagę na gatunki reofilne;
- należy zidentyfikować, przeanalizować i ocenić skumulowane oddziaływania pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami zaplanowanymi do realizacji w ramach KPŻ 2030 na stan i funkcjonowanie obszarów chronionych, w tym na obszary Natura 2000;

- należy zidentyfikować, przeanalizować i ocenić skumulowane oddziaływania między przedsięwzięciami zaplanowanymi do realizacji w ramach KPŻ 2030, a przedsięwzięciami istniejącymi, realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, ujętymi w innych dokumentach na stan i funkcjonowanie obszarów chronionych, w tym na obszary Natura 2000;
- **należy poddać wnikliwej analizie i szczegółowo uzasadnić w prognozie wnioski w zakresie możliwości wystąpienia oddziaływań na środowisko o charakterze transgranicznym;**
- należy przedstawić wszystkie zjawiska o charakterze przestrzennym oraz interakcje tych zjawisk na tle innych form wykorzystywania przestrzeni (np. korytarzy ekologicznych czy obszarów chronionych) na czytelnych mapach, zaś analizę planowanych przedsięwzięć w formie przejrzystych fiszek.

Wskazane jest korzystanie z powszechnie obowiązujących publikacji m.in. *Ocena potrzeb i priorytetów udroźnienia ciągłości morfologicznej rzek w kontekście osiągnięcia dobrego stanu i potencjału części wód w Polsce* (KZGW, Warszawa 2010), *Podręcznik dobrych praktyk renaturyzacji wód powierzchniowych* (PGW Wody Polskie, Kraków 2020).

Z poważaniem,

ANDRZEJ SZWEDA-LEWANDOWSKI
Generalny Dyrektor
Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/